

Perlrott Csaba Vilmos (1880-1955)

Gyümölcszedők
(*Gyümölcszedés, Gesztenyeszüret*)

Olaj, vászon 130x97 cm

Jelezve balra lent: Perlrott Csaba N.B.

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

Nagybánya az „örök”

Perlrott sikertelen zenei tanulmányok után 1904-ben pár hónapra Koszta József mellé szegődött festőinasnak Abonyba, majd onnét került a 20. századi magyar festészet fundamentális művészkolóniájára, Nagybányára.

Nyughatatlan, kereső-kutató, kísérletező szellemisége Matisse tanítványává (1905-től) és az új művészeti törekvések lelkes, harcos képviselőjévé avatta.

A fauve-ok, Matisse dekoratív törekvései és főként a Cézanne-i képépítkezés (Gráber Margit szerint a Matisse tanítványok is Cézanne-ra esküdtek), valamint a kubizmus és expresszionizmus tanulságait elegyítette, ötvözte a nagybányai tradíciókkal. Perlrott szinte Anteuszként rendszeresen vissza-visszatért művészeti eszméjére sarkpontjára, Nagybányára, ahogy Párizsba is.

Németországi, felvidéki tartózkodásukról írja az abban az időben felesége (1919-től 1928-ig) Gráber Margit festőművész: „1924-ben végleg hazatértünk Pestre. Műtermet béreltünk az Andrássy úton. Dolgozni kezdtünk és innen utaztunk nyáron Nagybányára, télen Párizsba.”

Valószínűsíthető, hogy nagybányai helyszíneket, motívumokat elsősorban ott festhette Perlrott. Semmi nem indokolná azt föltételeznünk, hogy nyári, nagybányai vázlatai alapján máshol, akár Pesten, vagy Párizsban festette volna meg nagybányai kompozícióit.

„Gyümölcszedők” - mint ikonográfiai téma

Perlrott oeuvre-jében, a teljes életművében szép számmal előfordulnak visszavisszatérő képtémák, folyamatosan fejlesztett kompozíciós megoldások.

Ilyen a *Kertben* és *Fák* tematika és ezeknek speciális, alakokkal dúszított formájaként megjelenő *Gyümölcszedés*-kompozíció.

1904-05-ben megfogalmazta a sorkezdő *Gyümölcszedők* Kosztás, Ferenczys remiszenciájú kompozícióját, amelyet figurafölfogása Kernstok Károly *Szilvaszedő*-jének a rokonsági körébe von.

Ferenczy Károly *Gesztényefák* és különösen Iványi Grünwald Béla nagyobb számú *Gyümölcszedők*, *Virágzó fák* kompozíciói még szélesebbre tágitják a tematika ikonográfiai mezejét.

Perlrott kétalakos *Almaszüretét* a kétalakos sorkezdő mű közvetlen folytatásaként regisztrálhatjuk. Egymásra hajló vagy csavart törzsű fák együtteseit rögzítő kompozícióin esetenként alakok is megjelenhetnek (*Tavaszi fák*) A Ferenczy Múzeumban őrzött, az 1950-es évek elején keletkezett vázlatkönyve is több ilyen kompozíciót megőrzött. Az *Almaszedők* a nagybányai ikonográfiába, a város művészeti topográfiájába szervesen beletartozik.

A kép szerkezete és színvilága

A képteret öt nőalak élénk színfoltjai, változatos, dinamikus mozgása tölti be.

A gyümölcszüret magát a cselekményt szűkszavúbban, visszafogottabb formai artikuláltsággal, tömörebben jeleníti meg. Ráadásul rejtve hagyja azt is, hogy milyen gyümölcsöt szüretelnek (hacsak a baloldali nőalak fölemelte háti kas nem gesztenyére utal). Nem a gyümölcs, a szüret maga, hanem a természetben megrögzített, már-már rituálissá növesztett mozgás-sorozat, az alakok koreográfiája a fontosabb. A széthajló ágú fa alatti formák szín-ritmusa, egymást kiegészítő színfoltjai és változatos mozgásképletei, a térbe helyeztségük konkrétsága és stabilitása nagyfokú összefogottságról, az alakok színnel történnő mozgással is jellemzett strukturáltságáról vallanak. A bal oldalon térbehelyezett barna kerítés és kékre meszelt ház emblematikus nagybányai jel-sűrűségként is értelmezhetőek.

Az egész kompozíció színvilágát az oxidzöldek középfokozatai határozzák meg.

Karakterisztikus, rá jellemző színei a mély liláskék és a vörösesbarna között úgy mozdulnak el, hogy a hideg, ill. a meleg tónusok távolító, ill. a közelítő, a mélységi hatását is fokozottan kihasználja Perlrott. A füves tér, kertrészlet kompozíciós sémáját, téri strukturáltságát, de még a jobbra, balra elhajló fatörzsek elhelyezkedését és ritmusát is Cézanne: *A gyümölcsös* című kompozíciójáról kölcsönözte Perlrott. (A példa művet már az 1900-as évtized második felében gyakorta láthatta Durand-Ruelnél).

Az 1924 körül keletkezett *Gyümölcszedés*-re a nagybányai visszatérést is jelző, enyhén kubisztikus, higgadtan posztimpreszionista képre is érvényes Perlrott megfogalmazása: „nem valami látottak a lejegyzését, hanem a motívum lényegét szerettem volna adni a képben”.

Sümege György

